

Schakelkring 26-01-2011

Paul Kooiman, Karin Vaessen, Kees Broekhof (Sardes)

In het kader van de ondersteuning schakelklassen organiseert Sardes jaarlijks een schakelkringbijeenkomst. Op deze bijeenkomst in lopend schooljaar 2010-2011 wordt aandacht besteed aan de Leestafeldidactiek, vragen en tips aan elkaar (Eerste Hulp bij.Schakelklassen), schooltaal, het belang van vrij lezen en boekbesprekingen.

Paul Kooiman van Sardes heet de aanwezigen welkom. Kees Broekhof opent de bijeenkomst met het voordoen en bespreken van de Leestafeldidactiek.

Werkvorm: Leestafel:

Op een tafel liggen veel soorten kranten en tijdschriften. Daarna wordt er, onder begeleiding van de leerkracht, met de kinderen gesproken over wat ze gelezen hebben.

Doelen van de leestafel

- groeiende leesmotivatie
- bewustere wijze van lezen
- antennes richten
- strategieën van begrijpend lezen toepassen
- samenvatten
- nieuwe woorden leren
- kennis van de wereld uitbreiden
- mondelinge taal oefenen
- begrijpend luisteren (naar elkaar)

Er wordt veel gebruik gemaakt van authentiek materiaal (actuele artikelen uit kranten en tijdschriften) en komt daardoor op kinderen minder schools over. (Taalzwakke) kinderen ervaren dit, vaak onbewust, als meer betekenisvol: ze voelen aan dat het belangrijk is om in je (nieuwe) land de krant te kunnen lezen.

Dit kan als warming-up van elke les/Schakelklasdag. Het is geschikt voor elke leeftijdsgroep en elk niveau: aanpassing is mogelijk in onderwerp, woordkeuze, leesmoeilijkheid, hoeveelheid illustraties en foto's.

Instructie

- Leerkracht: "Kies 1 artikel uit ga dat goed lezen, je vertelt straks in een paar zinnen wat je hebt gelezen".
- Leerlingen lezen voor zichzelf een artikel uit het materiaal op tafel.
- Leerkracht voert een kort gesprek met een aantal leerlingen, gericht op inhoud en bijzondere woorden.

Aandachtspunten

Laat kinderen niet steeds een stukje voorlezen: je wilt dat kinderen onbewust gaan samenvatten, dus laat ze vertellen over het gelezen stuk. En ga als leerkracht enthousiast in gesprek over de tekst. Besteed ook aandacht aan het denkproces en laat de hersens werken (dus alleen open vragen), en probeer het gesprek spannend te houden en vooral ook gaande te houden.

Werkvorm afkomstig van Brede School Academie (verlengde leertijd Utrecht, mmv Kees Broekhof)

EHB...S (Eerste Hulp Bij Schakelklassen); selectie uit de in de bijeenkomst gegeven tips en tops

Internet

www.taalklas.nl Een site om met taal te oefenen. Hier zijn zeer goede ervaringen mee in Schakelklassen en in reguliere klassen: je maakt een account aan, het is **gratis**. Ook te adviseren aan ouders om te gebruiken thuis! Goed woordenschatprogramma op internet. Is in thema's ingedeeld.

Plaatje, woord, filmpjes, luisteren, zelf intypen, diverse oefeningen zijn mogelijk! Geschikt voor diverse groepen (3 e.v.). Ook aandacht voor gebruik van de lidwoorden. Sardes: prachtprogramma, ook geschikt voor **nieuwkomers** (semantiseren).

Hardop nazeggen van de beluisterde woorden is daarbij een tip.

“Kijkje hier, kijkje daar” Zeer geschikt taalprogramma voor jonge kinderen, onderbouw. Het programma is voor 24 euro te downloaden, te branden en op diverse computers te gebruiken. Te vinden via www.graviant.eu Ziet er erg goed uit.

www.wepboek.nl gratis uitgaven van boeken voor jonge kinderen.

Opvang van Nieuwkomers in Lelystad

1 jaar lang, 2 x per week krijgen de neveninstromers (korter dan een jaar in NI) ambulante begeleiding. De kinderen gebruiken de methode Nieuw Mondeling Nederlands, ze ontvangen daarnaast ook extra hulp van de eigen leerkracht. Ambulante begeleider geeft ook de reguliere leerkracht begeleiding (ong. 1 x per 2 weken). De ondersteuning vindt plaats op de reguliere school, voor kinderen vanaf 5 jaar. De begeleiders werden tot nu toe betaald vanuit de VVE-gelden. In Lelystad stoppen de gelden van de VVE (na de nieuwe oké wet).

Een school kan extra gelden aanvragen (wanneer het kind korter dan een jaar in Nederland is) : 2.500 euro per kind, 10.000 euro voor de opstart van de klas¹. Er moeten minimaal 4 kinderen aan de regeling voldoen om voor extra geld in aanmerking te komen. Lelystad wil nu met gemeente en schoolbesturen komen tot de afspraak dat de kinderen op papier worden ingeschreven op een moederschool, soort van detacheringwijze. Fysiek blijven de kinderen op de gekozen school en blijven daar de ambulante begeleiding ontvangen. Door de schriftelijke (tijdelijke) inschrijving op de moederschool komen ze tot het minimum van 4 en kunnen zo aanspraak blijven maken op de extra gelden.

Vervoer

Alkmaar: kinderen tot 10 jaar die meer dan 3 kilometer van de Schakelklas wonen krijgen het vervoer (buskaart) door de gemeente vergoed. Is de bel/ buurtbus een idee in Doetinchem? Paul Kooiman heeft een voorbeeld van nieuwkomers vervoer in Nieuwegein, het is daar georganiseerd in samenhang met het vervoer van kinderen naar het speciaal onderwijs.

Lees en schrijfproblemen

De leeslijn is de meest geschikte methode voor een eigen 'leeslijn'. Schrijven is vaak ook een probleem. In de Nieuwkomersklas heeft het schrijven en vormen van letters vaak geen prioriteit. Toch niet verwaarlozen om later echt vastlopen te voorkomen. Blokschrift wordt

---

¹ Regeling bekostiging personeel primair onderwijs 2009-2010 en aanpassing bedragen leerlinggebonden budget voortgezet onderwijs 2009-2010 (Artikel 34)

door sommigen aangeraden. En veelvuldig gebruik van **voorbeeldkaarten met schrijfrichting** in de klas.

Zelfstandig te verwerken materialen voor Taal:

Slagwerk: kinderen werken hiermee zelfstandig in werkboekjes. Is veelal de vervanger van taalbeschouwing. Andere gebruikte materialen in de Nieuwkomers en Schakelklassen: Spelling in de Lift, Speurneus, Humpie Dumpie, Stenvert blocs, Woordenvanger > woordprogramma van Taal in Beeld > er staat een demo van op internet.

Zien is Snappen > een werkwijze, een lijn van het aanleren van nieuwe woorden met gebaren inclusief de lidwoorden. Door op vaste wijze te labelen en te verkennen via kleuren worden teksten verduidelijkt. Het doel is dat je op deze wijze elke Taalmethode om kunt zetten naar een NT2-methode. Uitgave van Bazalt.

Lezen doe je overal > is een versie van Veilig Leren Lezen voor oudere kinderen. De handleiding vertelt hoe je dan de werkboekjes van Veilig Leren Lezen in kunt zetten. Bij oudere kinderen selecteer je de leerstof bewuster en versnel je vaak.

Schooltaal

Besteed bij woordenschat niet alleen aandacht aan inhoudswoorden, maar ook aan zogenaamde schooltaalwoorden. Dit zijn woorden die belangrijk zijn om studieteksten te begrijpen. Woorden die wat abstracter zijn, vaak worden overgeslagen bij de uitleg. Schooltaal hindert autochtone en allochtone kinderen.

Kenmerken van Schooltaal

- Formele taal
- Vooral schriftelijk gebruikt
- Heeft geen betrekking op de vakinhoud maar op algemene begrippen
- Voorbeelden: circa, gemeenschappelijk, vastleggen, zich bewust zijn van
- Beperkt corpus: totaal circa 940 woorden

Posterproject: poster met zo'n 7 woorden wordt een week in de klas gehangen en aangeboden in een contextzin. Kinderen oefenen de woorden in werkschriften. Nadeel is weinig context. Biedt expliciet aandacht aan Schooltaal.

Sardes geeft woordlijst mee van het Posterproject 5-8.

Zelf selecteren van Schooltaal

Je kunt ook eigen teksten of de teksten van Nieuwsbegrip gebruiken en zelf de schooltaalwoorden selecteren. In elke tekst van Nieuwsbegrip zitten er wel 10 a 16 (tekst B-niveau) die bruikbaar zijn. Ook kun je als leerkracht woorden halen uit zaakvakteksten en de krant.

Let als leerkracht erop dat je bij het semantiseren zorgt voor een heldere, bondige en kloppende betekenis. Daarna mag je het terughalen bij de kinderen: de eerste betekenis moet de juiste zijn, die geef je zelf in duidelijke, herkenbare taal!

Vrij lezen

Bewezen effecten van vrij lezen:

- leesvaardigheid
- schrijfstijl
- woordenschat

- spelling
- kennis van grammatica

Woorden in soorten taal: elke bron heeft verschillende soorten woorden (strips, jeugdboeken, kranten, prentenboeken, tekenfilms, tv shows voor kinderen hebben verschillende hoeveelheden en soorten woorden). Aanbod van verschillende bronnen is dan ook belangrijk. *Met ongeveer een kwartier lezen (gemiddelde hoeveelheid) lezen kinderen meer dan een miljoen woorden per jaar. Zij breiden per jaar hun woordenschat uit met 1000 woorden. Kinderen die 20 minuten per dag lezen, lezen bijna 2000 000 woorden per jaar!*

In een fulltime klas mag je een half uur per dag op het rooster hebben: het effect is zichtbaar! Praat daarvan 10 minuten over het boek: wat heb je gelezen, over wie ging het, wie heeft een grappige titel. Als leerkracht enthousiasmeren door veel te vragen, zélf ook te lezen, boeken vaak te wisselen en centraal te zetten. De methodiek van Adain Chambers is een goede leidraad om op zinvolle en stimulerende wijze te praten over boeken.

Boekbesprekingen

Methodie Chambers: methode voor het voeren van gesprekken over boeken:

Geen spreekbeurten, wel groepsgesprekken. Chambers omvat 3 soorten vragen:

- **Basisvragen**, gesprek op gang brengen
- **Algemene vragen**: verwachtingen, vergelijking, beleving
- **Specifieke vragen**: kenmerken van het verhaal

** voor meer info: “kinderen, lezen en praten (NBD/Biblion, 2002) en de hand-out

Tot slot

Basisprogramma van Nieuwsbegrip is nog niet inspectiedekkend, de XL versie wel. Er zijn echter geen kerndoelen voor begrijpend lezen (specifiek). De strategieën van Nieuwsbegrip zijn goed: overzichtelijk en beperkt. In combinatie met een georganiseerd technisch leesprogramma en een sterke taalmethode werkt het zeer goed!

Sardes maart 2011 (met dank aan verslag van Jolanda van Erkel, coördinator schakelklassen Doetinchem)